

**IJTIMOY HIMOYA - DAVLAT SIYOSATINING USTUVOR YO'NALISHI
SIFATIDA**

<https://doi.org/10.5281/zenodo.12738016>

Akhmadiyorov Asadbek Nodirjon o'g'li

*Farg'ona tuman "Inson" ijtimoiy xizmatlari markazi
Ijtimoiy xizmatlarni shakllantirish bo'yicha mutaxassis*

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada ijtimoiy himoya tushunchasi, uning bugungi kunda davlat siyosati darajasiga ko'tarilganligi haqida yoritilgan.

Kalit so'zlar

ijtimoiy himoya, aholi, ta'minot, yashash sharoitlari, kam ta'minlangan oilalar, ijtimoiy himoyaga muhtoj aholi, ijtimoiy muhofaza.

Ijtimoiy himoya – insonning jamiyat va uning turli tuzilmalari tomonidan amalga oshiriladigan faoliyatning kafolatlangan minimal turmush sharoitini ta'minlash, hayotini qo'llab-quvvatlash tizimidir. Ijtimoiy himoya tushunchasi ilmiy ta'riflar sifatida foydalanilganda, ijtimoiy himoya qilish, ijtimoiy ta'minotni ajralmas qismi sifatida qamrab oladi va qo'shimcha ravishda, inson uchun normal yashash sharoitlarini ta'minlaydigan mehnat, sog'liq va atrof-muhitni muhofaza qilish, eng kam ish haqi va boshqalarni kafolatlaydi.

Aholini ijtimoiy himoya qilish bugungi kunda qonuniy ravishda o'rnatilgan iqtisodiy, ijtimoiy, huquqiy kafolatlar va huquqlar, ijtimoiy muassasalar va tashkilotlar tomonidan amalga oshirilishini ta'minlaydigan hamda aholining turli qatlamlari va ayniqsa ijtimoiy jihatdan himoyalangan guruhlarining hayotini qo'llab-quvvatlash uchun shart-sharoitlar yaratilganligi sifatida tushuniladi. Ijtimoiy himoya obyektiga barcha aholining guruhlari, shu bilan birga, uning zaif guruhlari – kam ta'minlangan oilalar, nogironligi bo'lgan shaxslar, qariyalar, yetim, yolg'iz bolalar, ko'p bolali oilalar, ekologik falokatlar qurbonlari va boshqalar kiradi.

Aholini ijtimoiy muhofaza qilishni hisobga olishning asosiy yondashuvi, avvalo, ijtimoiy muammolarning obyektiv-subyektiv xarakterini anglashni, ikkinchidan, nafaqat inson, guruh yoki oila muammolarini hal qilish, balki ijtimoiy, iqtisodiy va huquqiy resurslarni ham o'z ichiga oladi.

Rus olimlari N.V.Malyarova, M.Nesmeyanovlar ijtimoiy himoyaning ikki ma'nosi haqida so'z yuritadilar. Birinchidan, keng ma'noda, inson o'zini o'zi

ta'minlash qobiliyatiga ega bo'lgan, u va uning farzandlari uchun sharoit yaratadigan ijtimoiy munosabatlar tizimini nazarda tutadi.

Ikkinchidan, tor ma'noda davlatning ijtimoiy siyosatini ijtimoiy himoya qilish tushunchasida, ayniqsa qiyin ahvolda bo'lgan va tashqi ko'maksiz rivojlana olmaydigan aholi guruhlari uchun qoniqarli yoki hatto toqatli xayot tarzini ta'minlash uchun ma'muriy choralarni ko'rishda namoyon bo'ladi.

N.S.Siroed bo'yicha aholini ijtimoiy himoya qilish tizimi uchta bosqichga bo'lingan:

1. Ijtimoiy himoya tamoyillari va uslublari asoslanadigan nazariy va metodologik bosqichi.

2. Ijtimoiy siyosat darajasi yoki ijtimoiy jarayonlarni boshqarish tizimining bosqichi.

3. Aholini to'g'ridan-to'g'ri amaliy qo'llab-quvvatlash darajasi bosqichi.

Ijtimoiy himoya tizimi yoki ijtimoiy infratuzilma tizimi (aholiga ko'rsatiladigan yordam va ijtimoiy xizmatlar ko'rsatuvchi muassasalar va tashkilotlar) aholi ijtimoiy himoya tizimining uchinchi darajasini tashkil etadi. Ijtimoiy xizmatlarning o'ziga xos xususiyatlari davlatning ijtimoiy siyosati, muayyan mamlakatda sodir bo'lgan ijtimoiy va iqtisodiy o'zgarishlar, demografik holat nuqtai nazaridan tahlil qilinadi.

Hozirgi kunda ijtimoiy himoyaga muhtoj bolalarning ijtimoiy himoyasini tashkil etish, hayotga ijtimoiy moslashuvini ta'minlash O'zbekiston Respublikasi siyosati darajasiga ko'tarilgan. Bu masala davlat tashkilotlari va bir qator mutaxassislar - pedagoglar, psixologlar, ijtimoiy xodimlar, huquqshunoslar, tibbiyot xodimlari diqqat-e'tiboridadir. Kuchli ijtimoiy siyosat o'zbek ijtimoiy rivojlanish modelining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Hozirgi bosqichda ijtimoiy siyosatning asosiy maqsadi - aholining turmush darajasi va sifatini yanada yuksaltirishdir. Ushbu maqsadni amalga oshirishda zamonaviy jamiyatning ijtimoiy tuzilmasida namoyon bo'lgan aholi turli qatlamlari, turli ijtimoiy guruhlari va qatlamlar uchun differensial yondashuvni o'z ichiga olgan bir qator xususiyatlar mavjud.

Ijtimoiy himoya - keng ma'noda - mamlakat aholisini ijtimoiy va moddiy muhofaza qilinishini ta'minlaydigan va jamiyatda qaror topgan huquqiy, iqtisodiy, ijtimoiy chora-tadbirlar majmui; tor ma'noda - davlat va jamiyatning yoshi, salomatligi holati, ijtimoiy ahvoli, tirikchilik vositalari bilan yetarli ta'minlanmagani tufayli yordamga, ko'makka muhtoj fuqarolar to'g'risidagi g'amxo'rliqi. Uning asosiy maqsadi aholi farovonligining to'xtovsiz yaxshilanishini ta'minlash, aholi qatlamlarining ta'lim, madaniyat, kasb malakasi, daromadlari jihatidan keskin tafovutlariga barham berish, jamiyat tomonidan insonga munosib hayot darajasini va inson taraqqiyotini ta'minlashga yordam berishdan iborat.

Ijtimoiy himoyaning asosiy yo‘nalishlari: erkin ijtimoiy-iqtisodiy faoliyat ko‘rsatishni ta‘minlash; ish bilan bandlik, kasb tanlash, o‘qish va bilim olish; daromadlarning kafolatlanishi; har bir fuqaroning o‘z iqtisodiy faoliyatida daromadga ega bo‘lishi; iste‘molchilar himoyasi, iste‘molchilar jamiyatlari; tovarlar va xizmatlar sifati, iste‘mol kafolatini ta‘minlash; aholiga tibbiy xizmat ko‘rsatish; ijtimoiy ta‘minot tizimi va aholining muhtoj, kam ta‘minlangan qismlariga pensiyalar, nafaqalar, turli xil imtiyozlar berish.

Rivojlangan demokratik jamiyatda ijtimoiy himoya vazifalarini bajarishni davlat o‘z zimmasiga oladi. “Ijtimoiy himoya” tushunchasi birinchi marta 1935-yilda AQShning “Ijtimoiy xavfsizlik bo‘yicha qonun”ida qo‘llanilgan, keyinchalik Xalqaro mehnat tashkiloti konvensiyalarida bu tushuncha mazmuni mukammallashtirilgan. AQSH, Kanada, Shveysariya kabi mamlakatlarda ijtimoiy himoyaning ko‘pgina muammolari hal etilgan, lekin yechimini topmagan muammolari ham juda ko‘p. Shunga qaramay, bu mamlakatlar tajribalaridan foydalanish ahamiyatlidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ganiyeva M.X., Latipova N.M., Alekseyeva V.S., Ismailova B.X., Abduraxmanova M.M. Bolalar va yoshlar ijtimoiy ta‘minoti va himoyasi. O‘quv qo‘llanma. Toshkent: 2020.
2. Inson taraqqiyoti to‘g‘risida ma‘ruza. [O‘zbekiston - 2000], T., 2001.